

A MODERN SPORT UTJA

A SPORTMOZGALMAT nemcsak nálunk, hanem a világ nagyobb részében a legfiatalabb társadalmi mozgalmak közé lehet számítani. Nem szabad erőltetni történeti múltját, nem lehet kapcsolatba állítani megelőző korok és időszakok társaséleteinek bizonyos jelenségeivel, mert az a sportmozgalom, mely ma foglalkoztatja a kultúrállamok kormányzati szerveit, a társadalmi mozgalmak megfigyelőit s amelyekben veszedelmes konkurrenciát látnak a különböző kulturális érdekcsoportok, ez a mozgalom alig pár évtizedes családfát állíthat össze magának.

Éppen azért, mert ily fiatal a mozgalom, ellentétesek a róla való ítéletek. Van, aki modern barbarizmust lát benne, van, aki itt látja az emberiség felemelkedésének útját. De még öreg sportemberek szájából is hallani a sport és testedzés minden irányú és alkalmú előretörésének láttára, hogy a sport mai arányai már túl vannak méretezve s a helyett, hogy céljuknak megfelelően energiákat növelnének, emésztenek, pocskékolják azokat.

Mindezt azzal magyarázhatjuk, hogy a mozgalom maga gyorsabban terjedt, mint gondolata. Nálunk Magyarországon a társadalmi sportegyesületek szövetségei közül a legidősebb is nemrég fordult élete negyedik tizedébe, egy emberöltőnél nem öregebb tehát a magyar sportnak az a korszaka, amelyben már számottevő, országos szervezetet nyer. Ilyen fiatal mozgalomnál még nem lehet várni, hogy kicserélődött legyen az a nemzedék, amely újnak, idegennek és ennélfogva ellenszenvesnek találta.

A mai, problémává vált sportmozgalmat semmiesetre sem lehet azonosítani azokkal a kísérletekkel, amelyek a múlt század második harmadában nálunk is elültették az angol őshaza akkor divatos sportjainak magjait s híveket, majd apostolokat neveltek számára. Ahogy a sportmozgalom mai arányait nyerte, úgy alakult át fokozatosan és gyökeresen. A sport nálunk egy darabig úri időtöltés, ráérő vetélkedés volt, csak a háborút megelőző évtizedben kezdett demokratikus irányban fejlődni, tömegeket hódítani és tömegeket be is fogadni. S mert az ezt megelőző korszak sportolói ma javakorbéli, irányadó elhelyezkedésű és súlyú férfiak, akik sokszor irányítják is ezt a mozgalmat, de az átalakulás lényegét nem értik meg, bele akarják szorítani a régi, szűkkörű, a viszonyoknak meg nem felelő tagozódású fogalmaikba a mai, elasztikus, minden frontján más arcú, az életből kinőtt csoportok fejlődési irányát.

Innen van az, hogy a sportmozgalom befelé sem egységes fel-

fogású, demokráciája s az ezzel járó tünetek még a magukat öreg sportembereknek nevezők előtt sem szimpatikusak.

Egészen más a helyzet a cserkészetnél. Ez két évtizeddel ezelőtt indult hódító útjára s abban a formájában lett világmozgalommá, amelyben útnak eredt. A cserkészetnek a helyzete hódító útjában könnyebb, mint a sporté. Szökébb körű, csak ifjúsági mozgalom, míg a sport ma minden korú egyedhez szól. Múltja nincs, a múltja Baden Powell egy genialis gondolata, a sport mai demokráciája azonban arisztokratikus, konzervatív keretekkel és előítéletekkel is küzd. A cserkészet tisztán társadalmi mozgalom, a sportban viszont a társadalom, az állam és a különböző korporációk hamarosan egymásra akadtak. A cserkészet internacionalizmusa jobban sikerült, mint a sporté. A sport minden országban kénytelen volt hozzáidomulni az életformákhoz, míg a cserkészet egyszerűen kiemeli ifjait belőle. Táborozásai nagyszerűen megvalósítják most a célt.

Noha az egyes országok sportmozgalmai között feltűnő különbségek vannak, a nemzetek közötti rendkívül sűrű érintkezések következtében minden országban megvannak már ugyanazok a vezérgondolatok, amelyek a mozgalmat irányítják. S mert ez a vezérgondolatkicserélődés csak a legutóbbi évek munkája, szinte sehol sincs iskola-példának való, kikristályosodott szervezet. Van ország, ahol még mindig a társadalom munkája teszi nagyvá a sportot (Anglia), de már felmerült az állami szabályozás gondolata is¹; van nemzet,— itt a legklasszikusabb példa a magyar rendszeré — ahol az állam törvényhozásiig nyújtott lehetőséget a hiányok kitöltésére és a tennivalók tervszerűvé váltására, van azután állam, ahol máról-holnapra szinte varázsvessző munkájával minden szervezetet az állam épít meg, minden lehetőséget a központi hatalom biztosít. Ezt valósította meg a fasiszta Olaszország.

Négy évtizeddel ezelőtt, amikor az olimpiai eszmét feltámasztották, a négyévenként megismétlődő olimpiai játékok célja az volt, hogy összefogja a különböző nemzetek egyedül haladó mozgalmait, a sport nemzetközi szervezete pusztán társadalmi volt. Ma, szerte a világon a legjellemzőbb bélyege a sportmozgalomnak az, amit az állam keze hagy rajta. Ma az állami beavatkozás szab mindinkább általános irányt a sport fejlődésének s éppen ez a pont az, amelyen már a sportolók táborában is véleménykülönbségek támadnak: van, aki ezt a sport fejlődésére végzetesnek tartja, van viszont olyan, az

¹ Két évvel ezelőtt, amikor az angol labdarúgó csapatok sorozatos vereségeket szenvedtek a kontinensen, az angol Foreign Office átiratot intézett az angol futballszövetséghez, amelyben felkérte, hogy a jövőben nagyobb körültekintéssel és óvatossággal járjon el csapatainak külföldi szerepeltetése kapcsán, mert nemzeti szempontból nem közömbös, hogy az angol sport reprezentánsai milyen eredménnyel szerepelnek idegenben. Ez volt az első eset, hogy az angol hatóságok befolyást kívántak gyakorolni az angol társadalom sportjának ügyeire. A Foreign Office kísérlete óriási felzúdulást keltett a sporttársadalomban és a sajtóban egyaránt, érthetetlen túlkapásnak minősítették. A Külügyi Hivatal azzal magyarázta e lépését, hogy az angol társadalomban kínos hatást keltett a futbalcsapatok sorozatos külföldi veresége, az angol kormánynak, mint demokratikus kormánynak figyelembe kell venni az alkotmányos tényezők mellett a „common sense” nyilvánulásait is. (Nálunk a Testnevelési Törvény intézményesen ad módot arra, hogy csak oly sportolók jussanak külföldi szerepléshez, akik ottani szereplésükkel méltóknak bizonyulnak a kiküldetésre.)

állami irányításban szerephez jutott vezető, aid az állam törvényadta jogait a demokratikus korszakot megelőző fogalmaknak érvényesítésére kitűnő eszköznek látja.

Hogy az állam szükségesnek tartja azt, hogy a sport irányításából részt kérjen, ezt a sport súlyának és értékének legbiztosabb jeleként könyvelhetjük el. Aránylag gyorsan értette meg az államhatalom szerte a világon a sport fontosságát. Ha a megértés és az akkreditálás okait keressük, csaknem mindenütt a világháború hatását látjuk benne. Nemcsak azokban az országokban, ahol akár kényszerkörülmények, mint nálunk, akár a tényleges haderő nagyobbításával szemben megnyilvánuló demokratikus irányzat, mint egyes nyugati országokban a katonai nevelés helyettesítésére vonta be állami céljai körébe a sport fejlesztését¹ hanem azokban az országokban is, ahol erőteljes militarista irányzat érvényesíti napról-napra nagyobb igényeit, diadalmasan halad előre az a gondolat, hogy az államnak nemcsak azzal kell törődnie, hogy egységesen határozza meg polgárainak tudattartalmát, hanem törődnie kell az elsőb, a testi típus minél tökéletesebb kifejlesztésével is.

Érdekes elgondolni, hogy noha ennek az iránynak a világhódító útja a háború utáni években indult csak el, nem a mának a gondolatából táplálkozik. Ugyanakkor hangoztatták már ennek a szükségességét az európai felvilágosult gondolkodók, amikor a gondolatkör szellemi követelményeit az oktatásnak államivá tételével a felvilágosodott abszolútizmus meg is valósította. A testi nevelésről kifejtett gondolatok közel két évszázadon át aludtak.¹ Az állam akkoriban hadi céljaihoz mért bő és az akkori tudomány állása szerint való *egészséges* emberanyaggal rendelkezett, korrekívumra, beavatkozásra nem volt szükség. Mikor azután a városi élet fejlődésével, a viszonyok leromlásával, de különösen a hadi követelményekhez viszonyítva süllyedt a népesség testi színvonala, akkor is elégnék vélték az általános hadkötelezettség drilljének javító hatását arra az emberanyagra, amelynek testi nevelésével a sorozó mérce alá való kerüléséig csak kiskörű társadalmi kísérletek és az iskolai tantervek primitív előírásai törődtek.

»Az ép testben ép lélek« gondolata nem tudott jobban érvényesülni, nagyobb tényleges hatásra fölvergődni, mint a többi közmondás, amelyet az iskola szellemi részében adtak útravalóul. Ez aranyigazság keskeny fonalát, amely korunkat a klasszikus korról testi nevelés szempontjából igen sanyarú századokon keresztül kötötte össze, ma már erőteljesebbre szövi az állami beavatkozás. A franciák az elmúlt évben alkották meg nemzeti bizottságukat (Comité National) a testnevelés államilag szervezett irányítására s e bizottság munkájának célja: „megalkotni az egész ország java érdekében a legjobb polgár típusát beható és tervszerű testi nevelés, továbbá sporttevékenység révén, amelyek egyszerre erősítik a testet és az erkölcsi öntudatot s a szellemi képességeknek azt a lehetőséget adják meg, hogy a jobban kiegyensúlyozott és felfegyverzett testben legnagyobb teljesítőképességükkel bontakozhassanak ki.“

¹ Sok példa helyett csak a Ratio Educationis CCXXII—CCXXVIII §-aira hivatkozom.

A SPORT céljának kérdése intézményesen el van intézve azzal, hogy az állam igyekszik ma már majdnem minden kultúrorszáiban megszervezni polgárainak sportolását. Bármiféle szervezetek, bármiféle alakulatok dolgoznak is rövidebbre vagy messzebbre vett céllal az egyes országokon belül a sportolás fellendítésén, ezek eredményei ma már mind beleömlenek az egységes cél duzzasztó gátjaiba. A sportszövetségek versenyei, a munkás és ifjúsági szervezetek korrekatív céljai, a magániskolák előkészítő és esztétikai követelményeket is előtérbe helyező működése mind egy célt szolgálnak az állam értelmezésében: megjavítják az emberanyagot.

Amit a francia Comité National az elmúlt évben az „ép testben ép lélek“ gondolatának parafrázisaként oly klasszikusan irt elő, a magyar Testnevelési Törvény már nyolc évvel ezelőtt, ha más szavakkal is, de ugyanazzal az értelemmel joggá emelte. Az 1921. évi Lili. t.-c. kimondja, hogy a magyar „testnevelésnek az a feladata, hogy az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenállóképességének, ügyességének és munkabírásának kifejlesztése által megjavítsa a közegészség állapotát, gyarapítsa a nemzet munkaerejét.“¹

De vajjon képes-e a sport erre a feladatra? Megérdemli-e a hatatos és rendszeres felkarolást? Mert bizonyos, hogy a komoly testnevelés komoly megvalósítása időt, pénzt és energiát követel. S a sport előretörése nem szorítja-e vissza a kulturális élet bizonyos megnyilvánulásait? Nem a XX század barbarizmusa-e, amely hadat üzent a kultúrának? Az olasz Papini azon szomorkodik az olasz sport szédületes arányú előretörésének láttán, hogy „Herkules eltemette Orfeuszt.“. S bánatosan hivatkozik ifjúságának éveire, amikor ő és társai a Gazzetta Letteraria irodalmi vitáiért hevültek annyira, mint a mai olasz ifjú a különböző sportújságokért. Wells is egyik regényében a sportot csak a modem lélek perverzítésának nevezi, Bemard Shaw pedig le akarja romboltatni a sportéletéről annyira nevezetes Oxford és Cambridge falait, „a tudatlanság ez ősi fészkeit.“ A nemrég elhunyt Stresemann gúnyosan nyilatkozott „a bicepsz arisztokráciájáról“, de nem kell nagyon messzire mennünk, ha illusztrálni akarjuk az értetlenséget és az ellenszenvet, amely a sporttal szemben mindennaposan megnyilvánul.

Ami Papinit gondolkodóba ejtette, az az első látszatra tényleg komoly kérdés. De ha alaposabban foglalkozunk vele — erre módot adott a cikk nyomán kifejlődött vita az olasz lapokban —, igazat kell adnunk a sport híveinek, akik reámutattak, hogy a sport — terjesz-

¹ „Évégre az állam

1. mindennemű iskolában gondoskodik mindkét nembeli tanulóifjúság rendszeres testneveléséről, a főiskolák körében pedig ezt minden hallgató számára lehetővé teszi;

2. szervezi az iskolát elhagyó ifjúság testnevelését oly módon, hogy ebben 21-ik életévének betöltéséig a nemzetnek minden férfitagja kötelezően részt vegyen;

3. támogatja azokat a társadalmi alakulatokat, melyek testneveléssel komolyan foglalkoznak s működésük nemzeti irányával a támogatást megérdemlik.“ Testnevelési Törvény 2. §.

² „Ercóle a sepeleto Orfeo.“ Pegaso, 1929 l.

kedése közben — nem annyira hódít, mint felfedez. Nem a Gazetta Letterariat üti ki a kezéből, hogy sportlapot nyomjon beléjük, hanem a betű számára mindaddig hozzá nem férhető rétegeket hoz felszínbe. S a nagy olasz költő által aposztrofált mészárossegédnek nem a Petrarca szonettjei iránt fejlődő irodalmi érzékét szorította vissza a labdarúgók és az ökölvívók iránt feltámadt lelkesedése, hanem kisbútorzatú agyberendezésében új ablak nyílt az altruizmus gondolatai számára.

Mert bizonyos, hogy a sport értéséhez és élvezéséhez altruizmus kell. „Én nem értem, miért lehet annyira „odalenni^c. azon, hogy tizenegy futbalista ebbe vagy abba a kapuba rúgja a labdát, miféle nemzeti érdek fűződik hozzá, hogy ne a mi, hanem az ellenfél kapujába rúgják?“ Aki ezt mondja, azt hívén, hogy letaglózza vele a sportot, éppen a legfényesebben bizonyítja annak erkölcsi erejét, hiánytalan altruizmust fedezve fel benne.

S ha Bernhard Shaw a két legtipikusabb angol főiskoláról megállapítja, hogy ott nem tanulnak, csak sportolnak,—leszámítva a Shaw-féle megállapítások terhére leszámítandókat, — akkor Herbert N. Cassonnak, az angol szociológusnak ad igazat, aki a következőket mondja: „Az az eredményünk, hogy a lakott földnek több mint negyed-résztét megnyertük és kormányozzuk, kétségtelenül annak a ténynek az eredménye, hogy sportnemzet vagyunk, hogy merünk és játékunkat fairen játszunk“. Köztudomású ugyanis, hogy a „tudatlanság két fészkeből“ kerül ki az angol nemzet vezető értelmisége.

Amit a magyar és a francia politikusok vallottak az idézett célkitűzésekben a sport értékéről, azt egy lelkész, az Észak vallásos mozgalmaiban oly nagysúlyú svéd püspök, Nathan Söderblom ragyogóan foglalta össze a múlt évben egy beszédében.¹

„A versenyzés a tökéletesség keresése. Ez a sport első erénye. Az embernek az a feladata, hogy kicsiben és nagyban a tökéletességet keresse. Sehoh sem becsülték a sportot magasabbra, mint a görögöknél, amikor a kereszténység kezdett elterjedni. Pál apostol is osztozott a közönség izgalmában, amikor a versenyeket nézte.“²

„A test gyakorlása a sport második erénye. Az izmok, amelyeket földi javakként kaptunk, erőben tartandók.“

„A sport harmadik erénye az önfegyelmzés, az önmegtartóztatás. Hogy az elénk tűzött célt elérhessük, szigorú szabályok szerint, rendszeres programmal kell éltünk.

„Ez a szigorú önmegtartóztatás és annak a megszokása, hogy bizonyos dolgokat nélkülözzünk s mindent a kitűzött cél érdekében tegyünk, ez tehát a sport harmadik erénye.“

„A negyedik erény az önuralom, amellyel a sportember a csalódást és a fájdalmat viseli. A jó sportszellem teszi, hogy a vesztesek sem állanak félre és sajognak a vereségen, hanem az elsők, akik az ellenfélnek gratulálnak.“

„A sport úrrá teszi a lelket a test felett s nem a test uralmát engedélyezi, mint az a nem sportoló egyéniségeknél van.“

„Szociális jelentősége az, hogy megmutatja, hogy az életben nem az a fontos, hogy kinek milyen mestersége van, hanem az, hogyan végzi el kötelességeit, hasznára van-e embertársainak vagy sem. A sportnak ez a tulajdonsága, mely összehozza az ellenfeleket a versenypályán, ahol csak az egyéni képességek szerint ítélik meg egymást, ez a sport ötödik erénye.“

¹ Beszéd a hűdiksvalli téli játékok megnyitása alkalmából. 1929 február 18.

² „Nem tudjátok-e, hogy akik a versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a jutalmat? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek.“ I. Kor. 9. 24—25.

Söderblom hitvallását csak azért iktattuk ide az állami és politikai tanuságtételek mellé, hogy reámutassunk arra, hogy a sportban — egy nagy lelkipásztor hite és hirdetése szerint — semmiféle pogányság nincsen, nem a zabolátlanság és féktelenség, nem a „panem et circenses“ újraéledése, hanem komoly morális értéket termelő, nem nélkülözhető életnyilvánulás. Az értelmi nevelés mellett az akaratnak, a tett-készségnek a nevelése az, ami legtöbbet foglalkoztatja a modern pedagógusokat s az egyéniség kialakításánál nem mellőzhető a sport nevelő, acélozó hatása. Ma az államot mindenütt a tömegek tartják fenn, a tömegek teherbíró képességét növelni kell. A tömegek valorizálásánál az első szükség a fizikai jólét és a fizikai öntudat emelése.

Nálunk fokozottabban kell érvényesülni ennek a gondolatnak. A magyar testnevelési törvény életre hívásánál így foglalta ezt össze a kormányzó: „Hazánk súlyos helyzetéből folyó bajaink és az elharapózott tömegbetegségek a nemzet testi egészségét is megtámadták. A magyar jövőnek tartozunk azzal, hogy minden erőnk megfeszítésével kiemelkedjünk ebből az állapotból és testileg is épőbb és erősebb nemzedéket neveljünk“.¹

Argumentumokat a sport mellett nemcsak a mi speciális viszonyainkban, kényszerhelyzetünkben találunk. Francia, német, cseh kezdeményezések mellett a fasiszta Olaszország már a fasiszmus második esztendejében, szinte a magyar állami testnevelési gondolathoz csatlakozóan megkezdte kiépíteni rendszerét, amellyel váratlan nagy eredményeket produkált. A fasiszta sportrendszer hármastagozásban építi ki szervezeteit. A gyermekekre és a serdülőkre a balillák és az avanguardisták sportszervezeteinek van gondja, a munkásokat az Opera Nazionale „dopo lavoro“ részesíti a szükséges sportolási alkalmakban, míg az egyéb társadalmi szervezeteket a Confederazione Olimpica Nazionale d'Italia (CONI) foglalja össze.

Mióta az olasz államhatalom kezébe vette a sport irányítását, ez a Confederazione alapos átalakulásokon ment keresztül. Még 1928-ban történt, hogy az Itália különböző városaiban működő összes sportszövetségeket Rómába rendelték, az együttműködést szorosabbra vették, de a legmélyrehatóbb változást ez év januárjában hozta meg a fasiszta kormány rendelete. Ennek értelmében sportszempontból egész Olaszországot kerületekre osztották, az egyes kerületek élére belügyminiszteriig kinevezett kerületi titkárok kerültek, akik az addig autonóm jog alapján választott egyesületi vagy alszövetségi elnökök helyébe kinevezéssel helyezik az új vezetőket.

Az olasz sportélet autonómiája ez intézkedéssel szinte teljesen megszűnt, ma teljes mértékben érvényesül az egységes irányítás elve.

Tulajdonképpen ez a pont az, amely a sportélet mai helyzete szerint a legtávolabbi végletet jelenti. Hogy természetes-e ez a folyamat vagy mesterséges, arra a modern sportélet belső kérdései adnak irányító feleletet.

EZEK A BELSŐ KÉRDÉSEK nálunk is ugyanazok, mint a világon mindenütt. A magyar sportmozgalom a háborút megelőző években,

¹ Kormányzói kézirat; 1924. január 31.

amikor demokratikus formáit nyerte, hatalmas tömegeket fogott meg és tárt fel a testedzés számára. A háborút megelőző évtized hozta létre sportáganként különvált szövetségeit, amelyek a sportot űző egyesületek legfőbb sporthatóságai voltak. Ezek működését csak az egyesületi életre érvényes jogszabályok fogták keretekbe, a szövetségek tartalmi ténykedésére nem voltak befolyással.

A háború után óriási mértékben kitárultak a magyar sportélet keretei. Az egyesületek megsokszorozódtak, tagjaik a viszonyok romlása ellenére is rohamosan növekedtek. Mindé fejlődésnek és a terjeszkedésnek óriási gátja volt a munkát megbénító szegénység s a Testnevelési Törvény tulajdonképpeni irányító hatása akkor kezdett érvényesülni az autonómiával rendelkezett, már meglévő egyesületekre, szövetségekre, amikor a Testnevelési Alap segélyét mindjobban igénybevenni kényszerültek. A Testnevelési Alap a maga tekintélyes, nem túl busás, de a magyar viszonyokra áldásos jövedelmeit az 1924. évi III. t.-c. értelmében a lóversenyfogadásokra kirótt, ú. n. totalizátor-adóból nyeri.¹ Ebből az összegből a legutóbbi időkig egyaránt nyertek kielégítést az iskolai testnevelés, a leventeoktatás és a társadalmi sportok szükségletei.

Az egész világon általános gazdasági krízis azonban nemcsak abban érezte hatását, hogy a sportélet állami szubvencióra szorult, hanem abban is, hogy a hallatlan mértékben megnövekedett érdeklődés bizonyos népszerű sportágakban életlehetőséget nyújtott s megindultak a kísérletek ennek az értékesítésére, kihasználására. Míg a háborút megelőző időkben csak az angolszász országok ismerték a hivatásos sportolók rendszerét, addig ez a háború után csaknem minden országban olyan jelenséggé kezdett válni, amellyel számolni — a konzervatív felfogás szerint leszámolni — kellett. Az egész világ összes sportszervezeteit egyesítő legfőbb sporthatóságok, a nemzetközi sportszövetségek és az olimpiák megrendezésével foglalkozó olimpiai bizottság legfőbb gondja az volt, hogy a sportélet alapjaiul szolgáló nemzetközi szabályokat és a megváltozott viszonyokat összhangba hozza.

A sport legkényesebb problémája ma az amatőrség fogalma, amelynek alaptétele az, hogy a sportot magáért a sportért minden haszon kizárásával kell űzni. Minden ország minden szövetsége alapszabályaiba iktatta ezt a tételt, amely az angol sportgondolatból fakad. Dé bármennyire is ott van ez a követelmény minden sportoló előtt, egyre nehezebb lesz neki érvényt szerezni.

A sportolásnak ez alapjában véve igen arisztokratikus felfogása, pedig amatőrségről abban az értelemben, ahogy azt akár negyedszázaddal ezelőtt ismertük, nem lehet beszélni. A régi versenykiírásokban végső záradékul mindenkor oda volt téve a busás tétek mellé, amelyek lefizetése ellenében a versenyen a pályázó résztvehetett: „Fuss vagy fizess“. Ha ugyanis a versenyző nem indult, tétje odaveszett. Ma már a legkonzervatívabb sportágakban is az egyesületek róják le versenyzőjük helyett a nevezési díjakat és fizetik a bánatpénzt, de gondoskodnak a szükséges, igen költséges felszerelésekről is, utazások és más

¹ Évi maximuma eddig kb. egymillió pengő volt.

városokban történő versenyek alkalmával pedig vagy a rendező vagy a résztvevő egyesület fizeti a versenyzők felmerülő költségeit. Egy kitűnő képességű versenyző az érvényes szabályok szigorú megtartásával is életstandardjének bizonyos emelkedésére tehet szert. Az olimpiákon való részvétel költségeit ma már a korábbi társadalmi akciók helyett maga az állam teremti elő. Egyes sportágakban kifejlődött az a rendszer is, hogy a hosszabb sporttúrákon résztvevő versenyzőnek távoliét által elvesztett munkabérét megtérítették. S amíg a természetben nyújtott támogatás az összes sportszövetségek felfogása szerint legális és megengedett dologgá vált, addig a készpénzszolgáltatásokat mereven tilalmazták s ezen a ponton kerültek egymással szembe a régi amatőr felfogású s a viszonyokhoz alkalmazkodó vezetők.

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság évek óta kísérletezik kényszermegoldásokkal, amelyek azonban még mindig nem egységesek, nem is megkerülhetetlenek s éppen ezért a legtöbb ország el sem fogadta őket. E kérdés megoldásaként történt nálunk, hogy a legnépszerűbb és a legtöbb anyagi eszközt mozgató sportágban, a labdarúgásban, 1927-ben megalakították a hivatásos labdarúgók külön ligáját, amelynek egyesületei játékosaiknak rendszeres fizetést juttatnak. Ehhez hasonló szövetségek és szervezetek Angliában és Amerikában az összes népszerű sportágakban működnek s óriási társulati, managen és egyéni jövedelmeket osztanak ki.

Nálunk e nyílt professzionizmussal szemben bizonyos averzió észlelhető, de megvan ez a felfogj más, a fejlődés további lépcsőin haladó országokban is. Lélektani magyarázata igen egyszerű. Az általánosabb s ez a dolog természetéből folyik, hogy a sportéleti általánosabb forma az amatőr marad. S az amatőr versenyző legnagyobb vétké az, ha hasznot akar hajtani sportolásából. Legnagyobb büntetése pedig az, ha e miatt professzionistává nyilvánítják. A professzionista szó tehát sok sportágban bizonyos stigmatizálás, bár ebből még nem szabad arra gondolni, hogy az amatőr-felfogás minden sportban és minden országban egyformán intranszignens. Hiszen egyes sportágak a költségek megtérítésének bizonyos maximumát megengedik, mások pedig a tényleges költségeket — tekintet nélkül azok magasságára — elismerik. Társadalmi és megélhetési előnyök szintén gyakorta fakadnak a sportkiválóságok szereplése nyomán, úgyhogy merőben érthetetlen a burkolt előnyök élvezői részéről a nyílt professzionistákkal szemben tanúsított ellenszenv.

Hogy ez ellenszenv jogosságát tisztázhassuk, e ponton foglalkoznunk kell a sportmozgalom államivá tételének bizonyos következményeivel. Hogy mind több és több sportesemény megvalósulását állami hozzájárulás biztosítja, hogy az állam mind több kedvezményben részesíti a sportot űzőket, ebből tagadhatatlanul következik, hogy már nem nézhetjük a régi amatőr szemmel a sport mozgalmát. Az elv, hogy a nemzet egészségének javítását propagáló sportmozgalmat támogatni s attraktív erőt jelentő kiválóságainak helyzetén könnyíteni kell, mindinkább terjed nemcsak nálunk, hanem az egész vüágon. Itt már nem érvényesíthetjük a sportolás sport pour le sport elvét, hiszen a könnyítések előtt nem lehet behúnyt szemmel állani. S nem

lehet, eddig legalább nem is próbálkoztak szabályt alkotni arra, hogy meddig mehet el itt az állami protekcionalizmus. Hiszen Olaszország ingyen szállítja sportolóit a sporteseményekre, s előkészület céljából, különleges kiképzésre köztartásba veszi őket. Amerika még messzebb megy, az Egyesült Államokban az olimpiai expedíció például teljesen állami szervezetet nyert, Dél-Amerikában pedig nem egy állam hónapokon keresztül biztosít ingyenes ellátást reprezentatív-jainak az előkészületek idejére.

Az állam szolgálatában álló testnevelők még a nemzetközi amatőr-szabályzat alapján sem tekinthetők professzionistáknak, noha speciális sportágukat oktatják. Az amatőrség demarkációs vonala tehát egyre szűkül s ma már — talán éppen az állami intervenció hatására — ott tartunk, hogy lassanként csak a pénzért sportoló lesz a professzionista, a többi — megmarad előnyt élvező amatőrnek.

Azzal, hogy a sportoló mindinkább államhivatalnokká lesz, új korszak mesgyéjére jutunk. Az államnak nem célja, hogy rekordereket tenyesszen ki, közvetlen célja támogatásának nyújtásával az, hogy minél több sportoló részesüljön a sport áldásaiban és javíthassa meg fizikai nívóját. Az olasz, magyar, német és francia törvényhozási intézkedéseknek egyformán az a céljuk, hogy lehetőségeket nyújtsanak az extenzív és az intenzív sportolásra. A magyar Testnevelési Törvény — egyelőre csak általánosságban — kötelezi a munkaadókat arra, hogy alkalmazottaik részére sporttelepeket létesítsenek. Olaszország maga jár elől a lehetőségek megteremtésében, óriási méretű sporttelepeivel fókuszokat állít az energiák és törekvések gyűjtésére, Franciaország is maga építi meg hiányzó sporttelepeit, míg Németországban a városi hatóságok járnak elől a versengésben.

Eddig a sportolási lehetőségeket a sportklubok nyújtották, de a viszonyok romlásával mind nehezebben tudtak megfelelni e feladatuknak, amikor pedig az állami és városi létesítmények lebírhatatlan konkurrenciát állítottak nekik tökéletesebb, gazdagabb, modernebb intézményekkel, majd pedig törvényes rendelkezéseikkel és azzal, hogy az ipari és kereskedelmi élet nagy tőkéit is hasonló sporttelepek létesítésére készítetik, észre kell venniök, hogy szerepük a sport irányításában visszaszorult. Ma magának az államnak szervezetei, amelyek oktatási és egyéb intézményei mellett alakultak, kapnak olyan erőre, hogy nélkülözhetik a társadalmi sportegyesületek eddigi irányító, nevelő munkáját. A Testnevelési Törvény alapján létesülő sporttelepek pedig meg fogják erősíteni a foglalkozási ágak szerint kialakult — a sportéletben ma cégcsapatoknak nevezett — egyesületeket. Mind kisebb lesz tehát az a meg nem szervezett anyag, amely eddig a társadalmi egyesületek bántatlan táptereje volt.

Mármost alapos-e a régi sportszervezeteknek az a félelme, hogy az új rendszer megerősödése a nívó csökkenésére és a sport leromlására vezet? Hogy az autonómia s a kedvtelés volt a titka a sport nagy átütő erejének?

Erre a kérdésre aligha felelhetünk igennel. De nemmel sem, mert meg kell várni a tapasztalatokat. Olasz tapasztalatok az állami beavatkozás után a sport hallatlan fellendülésére mutatnak, s ez természetes

is. A játék és a verseny öröme megmarad, bárminő formát öltön is a mozzalom, ezt nem kívülről csepegtetik a sportolókba. S a korábbi rekordember helyett emberrekordot vár a célkitűzés. A rekorderek úgy sem nőhetnének az égig. A képességek felső határát egyes sportágakban már úgyis csaknem elérték. Új stílusok, új fogások tanulmányozása teszi lehetővé, hogy még mindig javuljanak az eredmények. S az eredmények javulását elsősorban az anyag javulásától várhatjuk. A sportoló japán nők átlagos magassága ma már tíz centiméterrel növekedett a nem sportolókkal szemben. Bizonyos, hogy milliókból könnyebben válik ki egy kivételes képességű atléta, mint százakból. S az is bizonyos, hogy az élet fogja legjobban elrendezni az amatőrkérdést, illetve azt a helyzetet, amelybe a hivatásos és az amatőr sportolás — amikor már kiépítette egész rendszerét — beleilleszkedik. A művészetnek sem ártott meg, hogy az állam is elősegíti az alkotók érvényesülését. S el lehet képzelni, meg lehet érteni azt is, hogy a művészi munka mintájára a sport művészei is megtalálják megélhetésüket kivételes képességeik segélyével.

Lesz-e általános nivellálódás, amely fölébe kerekedik a nagy teljesítményeknek? S ha igen, vájjon ez azért következik-e be, mert a tömeget forszírozzák és nem a kivételes minőséget? Ezek azok a gondok, amelyek ma a sport gondolatának arisztokratáit aggasztják.

Bizonyos, hogy a sport előbb-utóbb csak a nagyiramú modem élet korrektívumaként fog szerepelni. A finn atlétikai szövetség elnöke, az egykori sokszoros rekorder, Lauri Pikhala jósolja a sport újtjáról: „Az autók terjedésével a Nurmik nemzetsége nyomtalanul el fog tűnni..“

BALOGH LÁSZLÓ